

nosti vlastních prostředků celý vzdušný prostor možného zásahu našich prostředků do několika pásem a určitých prostorů. Rozdělíme-li mezi jednotlivé stupně — svazek, armádu a front zájmová pásma ničení nepřátelských jaderných prostředků v závislosti od dosahu průzkumných a aktivních prostředků umožňují-

cích ničit nepřítel, můžeme dosáhnout účelného, pružného a rychlého řízení této činnosti.

Tyto otázky by bylo samozřejmě účelné prověřit na několika cvičeních, což by přispělo k vyřešení celé závažné problematiky, ovlivňující zásadně vedení boje se ZHN nepřítel.

Metodika rozboru cvičení

Podplukovník Milan Štembora

V posledních letech bylo v operaci a taktické přípravě naší armády dosaženo značných kvalitativních úspěchů. Dnešní úroveň nemůžeme srovnávat s úrovní let 1949—1953 ani pokud jde o rozsah a náročnost hlavně operačních cvičení, ani pokud jde o úroveň znalostí velitelského sboru.

Srovnáme-li však s tímto mohutným rozvojem kvalitu a metodiku přípravy rozborů cvičení, vidíme, že na tomto úseku nejsou úspěchy zdaleka tak výrazné.

Myslím, že jsme dostatečně nedocenili možnosti získávání poznatků právě z operačních cvičení, které jsou v míru jedinou možností experimentu v oblasti vojenského umění. Zatímco vědci téměř všech oborů mohou v rozsáhlé míře využívat experimentů ať již laboratorních nebo přímé aplikace v praxi, má vojenská věda jen nepatrné možnosti experimentu v rámci cvičení, který nadto ještě není experimentem všestranným a dokonalým, protože nemůže vytvořit skutečnou válečnou situaci.

Právě tato okolnost nás však zavazuje k co nejlepšimu vyhodnocení, tj. především k co nejpečlivějšímu a hlavně co nejvědeckějšímu rozboru každého cvičení.

Právě otázka vědeckosti zde nabývá největšího významu. Největší množství chyb se totiž při rozbořech vyskytuje v tom, že některé jevy, které jsou často zvláštními — výjimečnými a jsou mnohdy získány subjektivním pozorováním, se zevšeobecňují a vydávají za směrnici pro další činnost. Nevědeckost zde spočívá především.

— v nedostatečném počtu jednotlivých pozorování;

— v subjektivitě jejich posuzování;

— ve zkoumání, mnoha často rozdílných, jevů v poměrně krátkém časovém intervalu;

— v nemožnosti vystihnout všechny okolnosti, které tyto jevy ovlivňují a vytvářejí tím jejich různorodost.

Dalším jevem, který působí záporně na kvalitu rozborů, je jejich přílišná rozptýlenost na posuzování mnoha otázek, které často ani netvoří náplň příslušných učebních cílů a jejichž nutnost rozebrání je často stanovena až v průběhu cvičení, většinou na základě určitého subjektivního názoru. To rovněž ztěžuje celkový rozsah rozboru často na úkor kvality, což vyplývá z časové tísně při jeho zpracování.

Podle mého názoru bude též nutné znovu pečlivě uvážít bezprostřednost rozboru, tj. jeho přednesení ihned po ukončení cvičení. Dosud byl zastáván názor, že je třeba provést rozbor ihned, aby veškerá činnost byla v živé paměti účastníků a aby nebylo nutné prodlužovat pobyt některých funkcionářů v prostorech cvičení. Myslím, že tato bezprostřednost je nutná na nižších stupních, tj. do plukovních cvičení vto; na stupni divize a výše je však spíše na škodu serióznímu zpracování rozboru. Kromě toho taková událost, jako je divizní nebo armádní, popřípadě i frontové cvičení, nevymizí z paměti účastníků tak brzy, aby je rozbor, zakončený několik dnů po cvičení, nemohl v náležitě míře oživit.

Rozbor se zde stává vlastně jistým druhem teoretické práce, vzniklé na základě vyhodnocení experimentu, která se snaží na základě maximálně vědeckého při-

stupu dát návod k plnění některých speciálních úkolů pro určité stupně velení nebo pro činnost vojsk.

Rovněž dosavadní praxe, kdy skupina rozboru zpracovávala rozbor odtržené od pozorovaných jevů na základě sporadických příspěvků rozhodčích nebo na základě ne vždy jednoznačných poznatků některých funkcionářů, nesplňuje požadavek vědeckosti. Rozhodčí plnili zpravidla úkoly ve prospěch rozboru jen jako činnost navíc, často ne příliš vítanou, protože byli maximálně zatíženi svojí hlavní činností, tj. nahráváním situace a usměrňováním činnosti cvičících. Proto byla jejich pozorování nahodilá a zpravidla soustavně nezachycovala průběh a dynamiku bojové činnosti z hlediska hlavních učebních cílů.

Musíme se smířit s tím, že sebedelší rozbor nebude s to vystihnout všechny skutečnosti, které jsou poučné a kterých by bylo možno využít. Proto pokládám za správné, abychom zpracovávali rozbor nikoli podle zásady postřehnout maximum jevů, nýbrž na základě důkladného rozboru několika hlavních ukazatelů, které bývají zpravidla zahrnuty v úkolech cvičení. Ani zde však nedoporučuji velký počet úkolů. Pro cvičení by stačilo stanovit 3 až 4 úkoly. Budou-li skutečně vyřešeny, je to možné považovat za úspěch.

V poslední době se stalo zvykem, že se ještě při přípravě cvičení nebo před jeho zahájením zpracovávala tzv. „teoretická část“ rozboru, usilující o teoretické zdůvodnění předpokládané činnosti. Teoretická část pak byla „usazována“ do textu rozboru k zdůvodnění správnosti nebo nesprávnosti řešení určitých situací cvičícími. Myslím, že tím trochu podceňujeme teoretickou úroveň našeho velitelského sboru a úroveň jeho přípravy. Je v zájmu každého cvičícího velitele nebo náčelníka, aby svůj štáb náležitě teoreticky připravil. Teoretické otázky jsou obsaženy ve velitelské přípravě, přednáškách, seminářích a ve vojenském odborném tisku. Bylo by proto účelnější rozbor „nepřeteoretizovat“ a teoretickou vsuvku (krátkou) zařadit jen tam, kde se cvičící dopustili hrubé nedbalosti nebo hrubých chyb, anebo tam, kde půjde o teoretické poučky, které nebyly do teoretické přípravy cvičících z jakýchkoli důvodů zahrnuty. Kromě toho je třeba uvážít, že vynechání přípravy teoretické části rozboru ušetří čas i pracovní úsilí skupiny nebo oddělení rozboru, které může být vynaloženo spíše na správnou

organizaci získávání poznatků a přípravu jejich vyhodnocení.

Jak by měl být tedy rozbor zpracován a organizačně podchycen?

Předně by měl být usměrněn na řešení jen několika (3 až 4) hlavních otázek, uvedených jako učební úkoly a zvolených již při přípravě cvičení, aby byl čas na ujasnění toho, jaký jev chceme zkoumat a co od něho očekáváme. V tomto případě méně znamená více.

Na základě toho by pak měla být stanovena organizace, jak získávat poznatky a vyhodnocovat je. Jak jsem již uvedl, rozhodčí nejsou zpravidla s to zvládnout přemíru zkušebních úkolů. Přesto však je třeba jejich zkušenosti využít proto, že z většího množství poznatků nebo pozorování se snáze projeví objektivní skutečnost. Skupina (nebo oddělení) rozboru sama nestačí získávat i zpracovávat poznatky; je schopna maximálně jen některé ověřit konzultací s rozhodčími nebo osobní účastí na některých důležitých epizodách cvičení. Vznikají zde tedy určité mezery v pozorování a hodnocení důležitých úkolů, které by mohly být řešeny vytvořením tzv. studijních skupin.

Počet studijních skupin by odpovídal počtu učebních úkolů (3 až 4) a jejich povinnosti by bylo sledovat a zkoumat průběh daného úkolu, vyhodnotit jej a dojít k závěru, který by mohl skutečně být zevšeobecněnou zkušeností a vodítkem pro další činnost. Skupina by byla povinna zpracovat závěrečnou zprávu i s vyhodnocením a předat ji pak skupině (oddělení) rozboru, která by ji po posouzení a schválení řídicího cvičení zahrnula do textu rozboru.

Studijní skupiny by se zúčastnily přípravy cvičení i instruktáží, na kterých by měli náčelníci studijních skupin právo dávat některé dílčí úkoly i rozhodčím pro příslušnou fázi nebo prostor bojové činnosti. Vzhledem k tomu, že členů studijních skupin nebude nikdy dostatek, bude třeba využít i poznatků rozhodčích, ovšem jen v nutném rozsahu a tam, kde nemohou být přítomni členové studijních skupin.

Náčelníci i členové studijních skupin by kromě toho měli mít i potřebné znalosti v oblasti metodiky zkoumání jevů a jejich vyhodnocování, ať již jde o statistické nebo jiné metody. Je samozřejmě, že by měli i volnost pohybu v celém prostoru cvičení a právo dotazovat se, konzultovat apod., avšak neovlivňovat průběh cvičení a rozhodnutí cvičících.

Náčelníci studijních skupin by se pak zúčastnili závěrečného rozboru s fidičím cvičení, náčelníkem skupiny (oddělení) rozboru a zástupci politického aparátu, popřípadě jiných orgánů podle potřeby.

Každý přijatý a schválený rozbor by pak měl být po přednesení vydán tiskem (nebo rozmnožen) pro všechna velitelství nebo zařízení na příslušné úrovni a použit ke školení v rámci velitelské přípravy. Tím by skutečně bylo zajištěno využití výsledků příslušného cvičení v praxi. Kromě toho by mohl být rozbor i cenným přínosem pro další vojenskovoeděcké zkoumání, popřípadě i podnětem ke stanovení požadavků na technický výzkum i na zkoumání otázek politickovojenské činnosti v armádě apod.

Jaká by tedy měla být optimální struktura rozboru? Měl by obsahovat tyto části:

I. Krátký politický úvod, který by jen zasadil cvičení do rámce aktuálních zahraničně politických nebo vnitřních událostí a zdůvodnil jeho důležitost.

II. Vysvětlení zámyslu cvičení a zdůvodnění procvičovaných učebních úkolů.

III. Rozbor učebních úkolů s konkrétními závěry z každého z nich, které by měly platnost směrnice pro další činnost příslušného velitelského stupně nebo vojsk, popřípadě pro další výzkum v této oblasti. Tuto část je nutné považovat za jádro rozboru.

IV. Rozbor případného jiného podstatného jevu, který nebyl pojat do učebních úkolů, avšak nemůže být opomenut z důvodu jeho možných vážných důsledků pro činnost štábů nebo vojsk. Zde je třeba vyvarovat se popisování nepodstatných událostí z průběhu cvičení, i kdyby byly na pohled zajímavé. Nedodržení této zásady by opět mohlo docházet k prodlužování rozboru a rozptýlení pozornosti na okrajové problémy.

V. Rozbor politickovojenské činnosti v průběhu cvičení se zaměřením na úkoly, uvedené v části III. rozboru.

VI. Hodnocení předem určených funkcí a řízení při zachování relace jejich činnosti s plněním úkolů uvedených v části III. rozboru.

VII. Hodnocení přípravy, organizace a řízení cvičení.

VII. Celkový závěr, jehož jádrem by měl být souhrn úkolů, vyplývajících z části III. až VII.

Zde je možné namítnout, že uvedená osnova ponechává neřešené některé otázky činnosti druhů vojsk a zabývá se jen otázkami vševojskovými. To však již spadá do problematiky dílčích rozborů druhů vojsk, které jsou v poslední době při složitosti soudobých operací skoro pravidlem. Kromě toho mohou být hlavní otázky činnosti druhů vojsk popřípadě obsahem některých úkolů, uvedených v části III. navrhované osnovy.

Je skutečností, že metodika vědeckého zkoumání jeví není v současné době v naší armádě zvládnuta. Proto bude po určitou dobu nevyhnutelné zachovávat do značné míry dosavadní systém rozboru. Zde by však značně zvýšilo jeho kvalitu, kdyby současně s dosavadním systémem bylo již k řešení určitých vyhraněných problémů použito studijních skupin s cílem získat na tomto poli potřebné zkušenosti, které by pak umožnily přechod k vědecktějším formám přípravy rozboru.

V uvedené osnově není samozřejmě absolutní platnost, a právě tak i myšlenky tohoto článku jsou jen návodem na zvědečnění rozborů především našich operačních cvičení. Je dále věcí diskuse, zda by mohly být po všestranném uvážení podkladem pro zvýšení úrovně rozborů a lepší využití zkušeností.

Souvisí to konečně i s požadavkem maximální hospodárnosti, aby tak nákladné akce, jakými jsou bezesporu naše cvičení, přinesly při stejných nákladech maximální efekt pro zvýšení bojové připravenosti naší armády a tím i pro zvýšení obranyschopnosti státu.